

Rola organu inspekcji sanitarnej w procedurze ocen oddziaływania na środowisko

mgr inż. Anna Mościcka- Wardak
Sekcja Zapobiegawczego Nadzoru Sanitarnego
Powiatowa Stacja Sanitarno- Epidemiologiczna w Siedlcach

Realizacja każdego przedsięwzięcia, które może mieć wpływ na środowisko, w tym na warunki życia i zdrowie człowieka, wymaga zbadania i dokonania oceny wszystkich potencjalnych oddziaływań.

Dyrektywa Rady (EWG) nr 337/1985 z dnia 27 czerwca 1985 r. w sprawie oceny skutków wywieranych przez niektóre przedsięwzięcia publiczne i prywatne na środowisko naturalne (Dz. Urz. UE 15/t.1, s. 248 ze zmianami).

„Ocena wpływu na środowisko określa, opisuje i ocenia we właściwy sposób dla każdego indywidualnego przypadku i zgodnie z art. 4-11, bezpośrednie i pośrednie skutki przedsięwzięcia dla następujących elementów:

- istot ludzkich, fauny i flory;
- gleby, wód, powietrza, klimatu i krajobrazu;
- dóbr materialnych i dziedzictwa kultury;
- oddziaływania między elementami wymienionymi w tiret pierwszym, drugim i trzecim”.

„Skutki przedsięwzięcia na środowisko muszą być oceniane ze względu na ochronę zdrowia ludzi, poprawę jakości życia poprzez poprawę warunków środowiska oraz zachowanie różnorodności gatunków i zdolności reprodukcyjnej ekosystemów jako podstawy utrzymania życia”

Art. 62 ust. 1 pkt. 1 lit. a) ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2016 r., poz. 353 z późniejszymi zmianami)

„W ramach oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko określa się, analizuje oraz ocenia bezpośredni i pośredni wpływ danego przedsięwzięcia na środowisko oraz zdrowie i warunki życia ludzi”.

Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2016 poz. 353 z późniejszymi zmianami)

Art. 78. 1. Organem Państwowej Inspekcji Sanitarnej właściwym do wydawania opinii, o których mowa w *art. 64 ust. 1 pkt. 2*, art. 70 ust. 1 pkt. 2, *art. 77 ust. 1 pkt. 2* i art. 90 ust. 2 pkt. 2, jest:

1) państwowy wojewódzki inspektor sanitarny - w odniesieniu do:

a) będących przedsięwzięciami mogącymi zawsze znacząco oddziaływać na środowisko: dróg, linii kolejowych, napowietrznych linii elektroenergetycznych, instalacji do przesyłu ropy naftowej, produktów naftowych, substancji chemicznych lub gazu, sztucznych zbiorników wodnych,

b) pozostałych przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko

w zakresie zadań określonych dla niego w ustawie z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej;

2) państwowy powiatowy inspektor sanitarny lub państwowy graniczny inspektor sanitarny - w odniesieniu do pozostałych przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, *w zakresie zadań określonych dla tych organów w ustawie z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej.*

*Ustawa z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej
(Dz. U. z 2015 r. poz. 1412 z późniejszymi zmianami)*

Art. 1. Państwowa Inspekcja Sanitarna powołana jest między innymi do realizacji zadań z zakresu zdrowia publicznego, w szczególności poprzez sprawowanie nadzoru nad warunkami:

- ***higieny środowiska,***
 - higieny pracy w zakładach pracy,
 - higieny wypoczynku i rekreacji,
- w celu ochrony zdrowia ludzkiego przed niekorzystnym wpływem szkodliwości i uciążliwości środowiskowych, zapobiegania powstawaniu chorób, w tym chorób zakaźnych i zawodowych.***

**FERMY WIELKOTOWAROWE – KOMPONENTY OCENIANE PRZEZ
ORGAN INSPEKCJI SANITARNEJ PODCZAS ANALIZY RAPORTU
ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO**

Elementy podlegające wnikliwej ocenie przez organ inspekcji sanitarnej w raporcie oddziaływania na środowisko dla przedsięwzięć do chowu lub hodowli zwierząt:

1. opis warunków życia ludzi,
2. wpływ na zdrowie ludzi,
3. odory,
4. zieleń izolacyjna,
5. klasyfikacja terenu,
6. lokalizacja przedsięwzięcia,
7. warianty przedsięwzięcia,
8. odpady i sposób ich zagospodarowania,
9. konflikty społeczne.

Warunki życia to również jakości życia, jakość środowiska

Parametry jakości życia wg Campbella (1976) to:

- małżeństwo,
- życie rodzinne,
- *zdrowie,*
- *sąsiedztwo,*
- znajomi,
- zajęcia domowe,
- praca zawodowa,
- życie w danym kraju,
- *miejsce zamieszkania,*
- *czas wolny,*
- warunki mieszkaniowe,
- posiadane wykształcenie,
- *standard życia.*

Istotą oceny warunków życia ludzi powinna być identyfikacja szkodliwych czynników środowiskowych związanych z realizacją planowanych przedsięwzięć, które mogą stanowić zagrożenie dla zdrowia określonych grup populacji.

Ocena wpływu przedsięwzięcia na warunki życia ludzi powinna się to odbywać się poprzez szacowanie ryzyka zdrowotnego, rozumianego jako kompleksowe narzędzie, które łączy jakość środowiska ze zdrowiem ludzi.

Szacowanie ryzyka zdrowotnego, wynikającego z potencjalnego zanieczyszczenia środowiska, powinno obejmować następujące etapy:

- identyfikację zagrożenia,
- ocenę zależności: oddziaływanie- zdrowie człowieka,
- ocenę narażenia i charakterystykę ryzyka.

Wpływ na zdrowie ludzi

Odory mogą wywoływać wiele negatywnych skutków w tym, m.in.:

(a) pogorszenie jakości środowiska naturalnego,

(b) szkody w mieniu lub świecie roślin i życiu zwierząt,

(c) dyskomfort;

(d) pogorszenie bezpieczeństwa i jakości życia,

(f) utratę możliwości normalnego użytkowania nieruchomości

(h) zakłócenia normalnego prowadzenia działalności gospodarczej.

Obecność odorów w środowisku powoduje dyskomfort psychiczny, bóle głowy, brak apetytu, kłopoty z zasypianiem i oddychaniem, występowanie stanów podrażnienia nerwowego czy nawet stanów depresyjnych. Poza negatywnym wpływem na komfort psychiczny, poszczególne związki odorotwórcze mogą posiadać takie właściwości jak toksyczność, mutagenność czy kancerogenność.

Badania potwierdziły występowanie dolegliwości takich jak: zatkany, ciekący nos, piekące i łzawiące oczy, bóle głowy, podrażnienie śluzówek, duszności, alergie, bóle gardła, wymioty, bezsenność oraz choroby nerwowe.

Zespół dr Zbigniewa Hałata (Lekarz medycyny, specjalista epidemiolog, ekspert ds. zdrowia publicznego, publicysta w środkach masowego przekazu o największym zasięgu i działacz w ekologicznych organizacjach pozarządowych w kraju i za granicą. W latach 90-tych sprawował stanowisko głównego inspektora sanitarnego i zastępcy ministra zdrowia ds. sanitarno-epidemiologicznych w trzech rządach J. K. Bieleckiego, J. Olszewskiego i H. Suchockiej) przeprowadził w 2003 r. pilotażowe badania epidemiologiczne w domach mieszkańców wsi Więckowie koło Poznania- w bezpośrednim sąsiedztwie chlewni.

Odory

Oddziaływanie całkowicie pomijalne w raporcie oddziaływania na środowisko. Z wniosków przedstawionych przez autorów raportu wynika, że:

1. odory to związki, które nie zostały sparametryzowane w polskim ustawodawstwie, więc nie zachodzą przesłanki do ich analizy,
2. z wyników przeprowadzonych analiz wnioskuje się, że do środowiska nie są wprowadzane substancje których wielkość przekracza wartości dopuszczalne, określone w przepisach prawnych,
3. wszelkie oddziaływania zamkną się w granicach działki.

Fermy drobiu i chlewnie, w oparciu o „Klasyfikacja różnych źródeł emisji odorów ze względu na skalę oddziaływania, OER- wskaźnik emisji odorów (ang. odour emission rate)”, zaliczane są do średniej skali oddziaływania odorów, której zasięg wpływu wynosi od 50 do 1000 m.

Uciążliwość zapachowa może być ograniczana lub eliminowana na różnych etapach inwestycji tzn. na etapie planowania i realizacji projektu budowlanego oraz eksploatacji instalacji.

Do metod tych zaliczyć można:

1. odpowiednie planowanie przestrzenne – przemyślane sytuowanie obiektów hodowlanych i budynków mieszkalnych aby zapobiec kolizji interesów;
2. właściwe usytuowanie odpowietrzeń zbiorników w celu ich oddalenia od miejsc przebywania ludzi;
3. tworzenie strefy buforowej– np. obszary pokryte roślinnością; jest to sposób unikania ewentualnych skarg na działalność ferm hodowlanych;
4. kształtowanie krajobrazu jako efekt psychologiczny- sadzenie drzew, roślinności średnio- i wysokopiennej .

Środki techniczne jako metody ograniczania emisji z obiektów hodowlanych wskazane w Kodeksie Przeciwdziałania Uciążliwości Zapachowej (Ministerstwo Środowiska, wrzesień, 2016 r.). :

- promieniowanie ultrafioletowe;
- ozonowanie powietrza;
- zastosowanie lamp kwarcowo- rtęciowych;
- jonizacja powietrza;
- stosowanie wentylacji mechanicznej z recyrkulacją, która umożliwia wewnętrzny (zamknięty) obieg powietrza i zmniejsza wyrzut zanieczyszczeń powietrza do środowiska zewnętrznego;

- stosowanie biofiltrów (wypełnienie: gleba, torf, kompost, kora, trociny – mieszanka: torf, kompost i dodatek haloizytu);
- stosowanie ogrzewania podłogowego;
- stosowanie kurtyn wodnych przy wentylacji budynków inwentarskich;
- podsuszanie pomiotu na taśmociągach nawozowych przy pomocy wentylacji.

Zieleń izolacyjna jako czynnik przestrzenny

- brak miejsca na jej wykonanie (zachowanie 3 m, minimalnej odległości do granicy działki),
- brak uzasadnienia do jej lokalizacji w miejscu wskazanym przez autora raportu,
- brak podanej szerokości pasa zieleni,
- brak składu gatunkowego roślinności,
- najczęściej stosowanymi gatunkami jest tuja i świerk.

Zieleń izolacyjna w lokalizacji przedsięwzięć:

1. miejsca nasadzeń zieleni izolacyjnej winny być przyjęte w oparciu o kierunki najczęściej wiejących wiatrów dla pory lata i zimy,
2. powinna zostać wskazana szerokości pasów zieleni,
3. powinny zostać określone gatunki nasadzeń,
4. zieleń powinna zostać tak dobrana aby uwzględniała jej zdolność do oczyszczania powietrza z zanieczyszczeń,
5. projektowane pasy winny składać się z kilku rzędów drzew i krzewów,
6. zieleń ta powinna zrzucać corocznie liście oraz dobrze znosić cięcie,
7. przy propozycji nasadzeń należy uwzględniać zasady współżycia sąsiedzkiego.

Organizowanie stref izolacyjnych i ochronnych powinna odbywać się z udziałem:

- drzew wysokich: buk zwyczajny, topola berlińska, grab zwyczajny, klon (zwyczajny lub srebrzysty), jesion wyniosły, wiąz (polny lub szypułkowy), lipa drobnolistna, dąb (szypułkowy, bezszypułkowy lub czerwony), sosna czarna, modrzew europejski;
- drzew średniowysokich: klon jesieniolistny, olsza czarna, grab zwyczajny, wierzba iwa, jarząb pospolity;
- krzewów: głóg, śnieguliczka biała, liguster pospolity, suchodrzew tatarski, czeremcha amerykańska, dereń biały lub lilak.

Klasyfikacja terenu na którym projektowane jest przedsięwzięcie, oparta na założeniach urbanistycznych gminy, dokumentach planistycznych, czy też wizji lokalnej w terenie

- studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy
- ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym
- wizja lokalna i ocena klasyfikacji terenu „z natury”

Lokalizacja przedsięwzięcia:

- przedstawiana jest najczęściej jako rysunek poglądowy,
- przedstawiana jest na mapie opracowanej w skali umożliwiającej jej dokładny odczyt,
- nie zawiera szczegółów przedsięwzięcia.

Koncepcja lokalizacji planowanego przedsięwzięcia na mapie zagospodarowania terenu powinna uwzględniać:

- lokalizację zabudowy mieszkaniowej i jej charakterystykę,
- lokalizację dróg, placów manewrowych, parkingów,
- miejsca składowania odpadów, w tym kurzaka,
- lokalizację wszystkich emitorów związanych z pracą obiektu, obejmujących m.in.: wentylatory, agregat prądotwórczy, agregat chłodniczy, silosy, ruch pojazdów po terenie,
- miejsca nasadzeń zieleni izolacyjnej,
- ogrodzenia fermy.

Zalecane warunki sanitarnohigieniczne do usytuowania obiektów inwentarskich

1. pomieszczenia dla zwierząt powinny być lokalizowane w stosunku do budynków mieszkalnych w taki sposób, aby znajdowały się od strony przeciwnej do panujących wiatrów lokalnych,
2. zaleca się wykorzystywać naturalne osłony przed lokalnymi wiatrami lub tworzyć pasy zieleni, stanowiące ponadto pas sanitarny między budynkami mieszkalnymi a częścią hodowlaną,
3. teren przeznaczony na lokalizację budynku inwentarskiego powinien być suchy, przepuszczalny, lekko wyniesiony ponad okolicę, zapewniający szybki odpływ wód opadowych, winien charakteryzować się niskim poziomem wód gruntowych.

Jedynie warianty przedsięwzięcia

- kryterium ekonomiczności.
- rozwiązania technologiczne przedsięwzięcia dotyczących chowu lub hodowli zwierząt (np. ilość drobiu na m²).

Odpady- zagospodarowania obornika

Zagospodarowanie obornika:

- do biogazowi,
- do produkcji podłoża do uprawy pieczarek przez uprawnionych odbiorców,
- alternatywne wykorzystanie przez rolników jako nawóz na polach.

Konflikty społeczne

Do powstania konfliktów społecznych, przy rodzaju planowanego przedsięwzięcia związanego z chowem lub hodowlą, prowadzi głównie:

1. uciążliwość odorowa,
2. wzmożony ruch środków transportu,
3. ograniczenie w swobodzie użytkowania nieruchomości,
4. cykliczność narażeń na oddziaływania (np. dowóz paszy, wywóz obornika, opróżnianie budynków, ...)

Wnioski końcowe

1. Opracowywanie raportu oddziaływania na środowisko nie powinno odbywać się na zlecenie inwestora (płacę i wymagam).
2. Bagatelizowany jest głos społeczeństwa w postępowaniu środowiskowym (wniesienie wartości dodanej do środowiska i nie oferowanie żadnych rozwiązań ją rekompensujących).
3. Brak przepisu prawnego dotyczącego monitorowania zrealizowanego przedsięwzięcia w aspekcie oddziaływań na zdrowie i warunki życia ludzi.

4. Brak badań epidemiologicznych po realizacji przedsięwzięcia, co pozwoliłoby zidentyfikować oddziaływania zrealizowanej inwestycji na zdrowie ludzi.
5. Brak dobrze opracowanych planów zagospodarowania przestrzennego wskazujących tereny przeznaczone na wielkotowarowe obiekty hodowlane poza obszarami ze zwartą zabudową wsi, z zapewnionymi drogami dojazdowymi do tych obszarów.
6. Brak w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego jednoznacznego określenia funkcji miejscowości np. wypoczynkowa, hodowlana i mieszanie tych funkcji.

7. Brak nadzoru nad zagospodarowaniem odpadów wykorzystywanych jako nawóz naturalny nie objętych obowiązkiem opracowania planów nawożenia.
8. W badaniach uciążliwości zapachowych oraz krajowych propozycjach ustawowych powinny zostać doprecyzowane metody inwentaryzacji, klasyfikacji czy też kategoryzacji źródeł emisji odorów, metody określania emisji zapachu oraz wyznaczania obszarów narażonych na uciążliwość zapachową, które w ostateczności pozwoliłyby na wiarygodną ocenę zapachowego oddziaływania wybranego źródła emisji odorów.

Dziękuję za uwagę.